

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Aşağıdaki sorularımın Cumhurbaşkanı Yardımcısı Sayın Cevdet Yılmaz tarafından yazılı olarak cevaplandırılmasını saygılarımla arz ederim.

Rahmi Aşkın TÜRELİ
İzmir Milletvekili

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu, kamu kaynaklarının etkili, ekonomik ve verimli bir şekilde elde edilmesi ve kullanılmasını, hesap verebilirliği ve malî saydamlığı sağlamak üzere, kamu mali yönetiminin yapısını ve işleyişini, kamu bütçelerinin hazırlanmasını, uygulanmasını, tüm malî işlemlerin muhasebeleştirilmesini, raporlanmasını ve malî kontrolünü düzenlemiştir.

Kanun; Merkezi yönetim kapsamındaki kamu idareleri, sosyal güvenlik kurumları ve mahallî idarelerden oluşan genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerinin malî yönetim ve kontrolünü kapsamakta, Avrupa Birliği fonları ile yurt içi ve yurt dışından kamu idarelerine sağlanan kaynakların kullanımı ve kontrolü de uluslararası anlaşmaların hükümleri saklı kalmak kaydıyla, bu Kanun hükümlerine tâbi bulunmaktadır. Düzenleyici ve denetleyici kurumlar da bu kanunun bazı maddelerine tabidir.

5018 sayılı Kamu Mali Yönetim ve Kontrol Kanunu'nun da esas aldığı "Bütçe Birliği" ilkesi, Kamu idaresi ile ilgili mali tabloların, kamu idaresinin tüm birimlerinin tüm faaliyetlerini içermesi ve gerçek durumunu yansıtmaya esasına dayanır.

5018 sayılı Kanunun 6'ncı maddesine göre, merkezî yönetim kapsamındaki kamu idarelerinin gelir, gider, tahsilât, ödeme, nakit planlaması ve borç yönetimi hazine birliğini sağlayacak şekilde yürütülür. Bu Kanuna ekli (I) sayılı cetvelde yer alan kamu idarelerinin tüm gelirleri Hazine veznelerine girer, giderleri bu veznelerden ödenir. Bu idareler özel vezne açamaz.

2004 yılından önce Türkiye'de Türk Medeni Kanunu'na göre kurulmuş 608 kamu vakfı bulunmaktaydı. Bunlar genellikle kamu kurumunu, kamu kurumundaki personeli veya her ikisini birden desteklemek amacıyla faaliyette bulunuyordu.

Bununla birlikte, bu vakıfların kurduğu ticari işletmelerin kamu kurumlarına ait veya tahsisli kamu taşınmazlarında yürüttüğü ticari faaliyetlerden gelir elde etmeleri, işletme ve şirketlerinin Devlete ait bina, araç ve gereci ücretsiz veya sembolik ücretlerle kullanmalarının ticari hayatta haksız rekabete yol açtığı gözleniyordu.

Bu çerçevede, 2004 yılında çıkarılan 5072 sayılı Dernek ve Vakıfların Kamu Kurum ve Kuruluşları ile İlişkilerine Dair Kanunla dernek ve vakıfların Devlete ait bina, araç ve gereci ücretsiz veya sembolik ücretlerle kullanmaları yasaklanmıştır. Ancak Kanunla kurulan vakıflar bu Kanunun kapsamı dışında tutulmuştur.

Kamu vakıflarının yukarıda sayılan sakıncalarına rağmen, AKP iktidarı tarafından son dönemde bazı Kamu İdarelerinde ilgili kamu kuruluşu tarafından kamu hizmeti olarak yerine getirilmesi gereken hizmetleri de kapsayacak şekilde, 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'na aykırı olarak "Vakıf" adı altında yeni gelir toplayan ve harcama yapan üniteler oluşturulmaktadır.

2007 yılında 5653 sayılı Kanunla Yunus Emre Vakfı, 2016 yılında 6721 sayılı Kanunla Türkiye Maarif Vakfı, 2023 yılında ise 7430 sayılı kanunla Antalya Diplomasi Forumu Vakfı ve 7439 sayılı Kanunla da Türk Arkeoloji ve Kültürel Miras Vakfı kurulmuştur.

Bu vakıfların Türk Medeni Kanunu'na göre değil Kanunla kurulmalarının altında yatan neden kanunla kurulan vakıfların 5072 sayılı Kanunun kapsamı dışında tutulmuş olmasıdır. Zira kanunla kurulan vakıflar, kamu binalarını, personelini, kamu kaynaklarını kullanabilmekte, bunlara bütçeden para aktarılabilen, vakıflar da bu parayı herhangi bir bütçe kısıtı olmadan, TBMM'ye hesap vermeden harcamabilmektedirler. Bunlar üzerinde kamu kaynaklarını kullanmalarına karşın Sayıştay'ın herhangi bir denetim yetkisi de bulunmamaktadır.

Örneğin Yunus Emre Vakfı ve Türkiye Maarif Vakfına son beş yılda bütçeden aktarılan para toplam 19,1 milyar liradır ve bu paranın nasıl ve nereye harcandığı konusunda TBMM'de hesap sorulamamaktadır.

Son olarak, diğer Bakanlıkların ve kamu kuruluşlarının da benzeri bir yöntem izleyerek "kendi teşkilatlarını güçlendirme" amacı adı altında kanunla vakıf kurmaya teşebbüs etmeleri halinde ortaya çıkacak olumsuz tabloya ilişkin uyarılarımız dikkate alınmadan ve TBMM'de hızlı yürütülen yasalaşma süreci sonunda 30.05.2024 tarih ve 7512 sayılı Kanunla Dışişleri Teşkilatını Güçlendirme Vakfı kurulması kararlaştırılmıştır. Kanunun 05.06.2024 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanmasını müteakip 15.06.2024 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan ilan ile 10.000.000 TL. sermayeli Vakfın kuruluşu gerçekleştirilmiştir.

Diğer taraftan, uygulamada bu vakıflar sayesinde, kamu yöneticilerinin, vakıfların organlarına atanan, eş, dost, akraba ve yandaşların 237 sayılı Taşıt Kanunu, 2946 sayılı Kamu Konutları Kanunu (Lojman Kanunu) vb. kanunlarla getirilen kısıtlamaları aşarak, lüks konut, lüks taşıt kullanabilmelerine olanak sağlanmakta ve yaşam konforlarını bu vakıflar eliyle kamu kaynağı kullanarak artırebilmeleri sağlanmaktadır. Ayrıca bu vakıf kaynaklarından yapılan harcamalarda Tasarruf Tedbirleri uygulanmamaktadır.

Bunun sonucunda, bu vakıflar kamuda mali disiplini bozmakta ve bütçe birliği ilkesini zedelemektedir. Oysa, Bütçeden yapılan harcamalar Sayıştay, dolayısıyla TBMM denetimine tabi bulunmaktadır. Ayrıca bütçe kapsamında yapılan harcamalarla ilgili olarak çeşitli prosedürler uygulanabilmektedir. Bununla birlikte, kamu kaynaklarını kullanmalarına rağmen kamu vakıflarında Sayıştay denetimi yoktur.

Son dönemde yazılı, sözlü ve görsel medyada kamu kaynakları ile finanse edilen dünyanın 66 farklı ülkesinde ve 92 ofiste faaliyet gösteren Yunus Emre Vakfına bağlı Yunus Emre Enstitüsü ile ilgili olarak mali boyutu oldukça geniş ölçekte yolsuzluklar yapıldığına dair haberler yer almaktadır. Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı, tarafından yapılan soruşturma kapsamında gözümlenilen Vakıf başkanı hakkında görevi kötüye kullanma ve suçtan kaynaklanan mal varlığı edinme kapsamında tutuklama kararı verilmiştir.

Özet olarak; tüzel kişiliğe haiz ve Kanunlarında belirtilen hususlar dışında özel hukuk hükümlerine tabi olarak faaliyet gösteren bu vakıflar kamu kaynağı kullanmakta olmalarına rağmen tam anlamıyla Sayıştay denetimine tabi bulunmamakta, düzenleyecekleri ihaleler açısından 4734 sayılı Kanun hükümlerine tabi bulunmamakta ve ayrıcalıklı bir personel rejimi uygulayarak çalıştırdıkları personele yüksek düzeyde aylık ve maaşlar ödemektedirler. Bu vakıfların yönetim organlarının bazı üyeleri aynı zamanda bağlı olunan Bakanlığın çift maaşlı bürokratlarından oluşmaktadır.

Bu tespitlerden hareketle;

- 1- Bazı kamu kurumlarında kanun ile kurulan vakıfların 5018 sayılı Kamu Mali Yönetim ve Kontrol Kanunu'nun da esas aldığı "Bütçe Birliği" ilkesini zedelediğini düşünmüyor musunuz?
- 2- 'Bütçe Birliği' ilkesine aykırılık teşkil eden vakıf uygulamalarının son dönemde yaygınlaşmasının sebebi nedir?
- 3- Bu vakıfların bazılarının kendisine bağlı şirket kurabilmeleri konusunda görüşünüz nedir?
- 4- Uygulama ve faaliyetleri açısından bakıldığında, gerek mevcut kamu mali yönetimi ve denetimi sistemi, gerekse istihdam ettiği personele sağladığı özlük hakları bakımından kamu personel rejiminde ikili (dual) bir görüntü oluşturan ve önümüzdeki dönemde büyük miktarlara ulaşacak mali kaynaklara sahip olmaları beklenen söz konusu vakıfların Sayıştay'ın ve T.B.M.M.'nin denetimine tabi tutulmaması konusundaki görüşünüz nedir?
- 5- Söz konusu vakıfların harcama, personel edinme ve çalıştırma prosedürlerinin yasal kurallara bağlanması gerektiğini düşünüyor musunuz?
- 6- Kanunla kurulan bu vakıflara kuruluş tarihlerinden itibaren Merkezi Yönetim bütçelerinden aktarılan kaynak tutarını yıllar itibarıyla açıklar mısınız?
- 7- Söz konusu kanunla kurulan kamu vakıflarını Devlet Denetleme Kurulu vasıtasıyla periyodik olarak denetlemeyi düşünmüyor musunuz?
- 8- Kamuoyunun gündeminde bulunan Yunus Emre Vakfı bünyesinde cereyan ettiği anlaşılan büyük boyutlu yolsuzluklar hakkında Devlet Denetleme Kurulu vasıtasıyla yapılan herhangi bir inceleme, araştırma soruşturma çalışması var mıdır? Yoksa yaptırmayı düşünüyor musunuz?